

فعالیتی جدید برای حمایت از کتاب و کتابخوانی

فدایی عراقی

شبکه‌ای با نام برنامه همکاری آسیا-اقیانوسیه برای ارتقاء سطح کتابخوانی و توسعه کتاب: اپرب

(Asia-Pacific Co-operative Programme
in Reading Promotion and Book
Development: APPREB)

زیر نظر سازمان یونسکو به وجود آمده که از آن دفتری برای اداره امور مربوط به کتاب و کتابخوانی در سه کشور افغانستان، پاکستان و ایران در اسلام‌آباد تشکیل گردیده است. در سال ۱۹۹۰، سه برنامه مشاوره در مانیل، دهلی و اوکلند برگزار گردید و پیشنهادهای مقدماتی برای ایجاد سازمان «اپرب» داده شد. در این سه اجلاس همه کشورهای عضو، علاقه‌مندی کشور متبوعشان را در این امر خیر بیان داشتند و اعلام نمودند که حاضر به تخصیص منابع برای این امر مهم هستند. از طرف مؤسسات تجاری و ناشرانی که به اجلاس ۱۹۹۱ دعوت شده بودند نیز این مسأله مورد استقبال قرار گرفت.

از همه کشورهای منطقه - از جمله ایران - دعوت به عمل آمده بود تا ضمن معرفی نماینده‌ای برای پیگیری این امر، در صورت داشتن شرایط به عضویت درآیند. اعضاء از مؤسساتی انتخاب می‌شوند که دارای ویژگیهای زیر باشند:

- برای مدت ۵ سال یا بیشتر فعال باشند.

- در امور آموزشی، برنامه‌های مطالعاتی، تشکیل سمینارها و کارگاه‌های منطقه‌ای یا ملی برای کشور خود و یا سایر کشورها مشارکت داشته و یا درگیر مستقیم باشند.

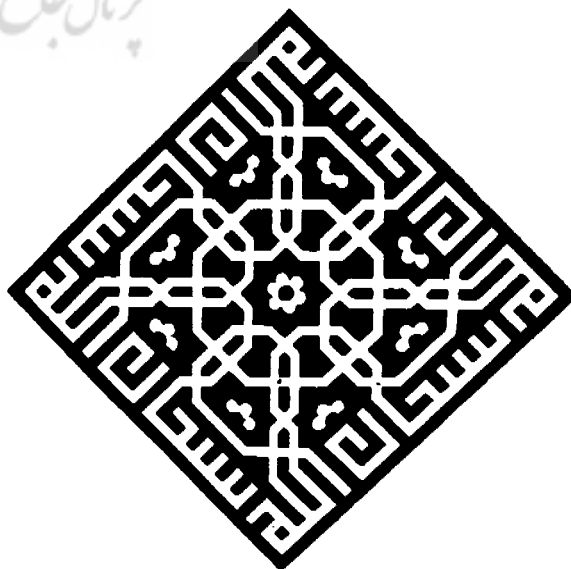
- به متخصصان واجد شرایط برای اجرای دوره‌ها و یا کارگاه‌های کوتاه و یا بلندمدت برای توسعه کتاب و کتابخوانی دسترسی داشته باشند.

- ظرفیت تشکیل و یا میزبانی در فعالیت منطقه‌ای و یا ملی را داشته باشند و بتوانند خدمات دبیرخانه‌ای را در خلال سالهای ۱۹۹۲-۹۳ (چنانچه بودجه یونسکو اجازه دهد) به عهده بگیرند.

اهداف مشاوره

این اهداف را می‌توان چنین برشمرد:

۱. ترسیم چارچوبی که در قالب آن دبیرخانه «اپرب» بتواند انجام وظیفه کند.

شرکت های انتشاراتی در کشورهای در حال رشد، و ترغیب پذیرش و نظارت بر قانونگذاری مربوط به حق مؤلف در سطح ملی تأکید دارد. در زمینه کتاب و کتابخوانی، خط مشی بر ارتقاء سطح خواندن، تقویت قابلیتها و فعالیتهای منطقه ای به منظور از بین بردن هر چه بیشتر موانع موجود بر سر راه گردش جهانی کتاب و توسعه کتابهای درسی، کتابخانه ها و کتاب به طور کلی استوار است.

فواید حاصل از این فعالیت به شرح زیر است:

۱. مشارکت ملی، منطقه ای در «اِپرب» موجب صرفه جویی در منابع، توسعه در برنامه های مورد نیاز، از میان برداشتن موانع، ارتقاء دسته جمعی، افزایش فعالیتهای انعطاف پذیر و فعال تر شدن مؤسسات و کشورهای مشارکت کننده خواهد شد.
۲. بر اساس روابط دوجانبه - و نه یک طرفه - و به منظور کمک به کشورهایی که به سمت خود کفایی حرکت می کنند، شبکه «اِپرب» فرصتی واحد را برای هریک از اعضاء و برای مبادله با سایر اعضاء فراهم خواهد کرد.
۳. شبکه همکاری، مکانیزم بلندمدت توسعه را بر اهداف کوتاه مدت ترجیح می دهد و زمینه را برای اعضاء فراهم می سازد.
۴. شبکه همکاری از مبادله اطلاعات و توزیع آن حمایت و به توسعه کتاب و کتابخوانی کمک می کند.

اهداف

«اِپرب» از طریق شبکه تخصصی خود تسهیلات زیر را فراهم می کند:

۲. آماده نمودن برنامه های عملی منطقه ای و ملی برای سالهای ۳-۱۹۹۲ در راستای برنامه و بودجه مصوب یونسکو از طریق:
- الف. ترتیب برنامه ای که منعکس کننده اولویتهای ملی، منطقه ای و زیرمنطقه ای باشد به گونه ای که برنامه ها در قالب بودجه مصوب بتواند اجرا شود.
- ب. دادن اولویت به فعالیتهایی که ممکن است به صورت ملی تکرار شود.
- ج. مشخص کردن مؤسسات میزبان.
- د. برآورد سطح و نوع حمایت «اِپرب» که برای اجرای این فعالیتهای در سطح ملی مورد لزوم است.
۳. مشخص کردن برنامه هایی که از طریق برنامه مشارکت در سطح منطقه ای یا ملی می تواند اعتبار دریافت کند.

دبیرخانه «اِپرب»

هر عضو جزء لاینجزای دبیرخانه «اِپرب» است. یونسکو اسلام آباد به عنوان هماهنگ کننده اجرایی، خدمات اطلاع رسانی از جمله تعیین و تدارک حمایت حرفه ای و فنی، مبادله اطلاعات و خدمات است و به عنوان رابطی با سازمان (اصلی) یونسکو و سازمان ملل و شرکای مالی عمل خواهد کرد. دبیرخانه به ویژه همکاری و حمایت مؤسسات فرهنگی آسیا را جلب خواهد نمود.

در پیش بینی منافع همه جانبه و تمایل برای مشارکت به عنوان بخشی از فعالیت دبیرخانه باید به محدودیت امکانات اشاره کرد. دبیرخانه مشارکت در مشاوره را برای حداکثر ۵ کشور در سال محدود می کند، مگر اینکه منابع مالی جدید مشخص شود.

آموزش و آینده

این شبکه، از فعالیت در زمینه های دوران بعد از باسوادی، تهیه مواد آسان خواندنی در موضوعات مربوط و مورد توجه کودکان و یا افراد بزرگسال باسواد شده حمایت خواهد کرد. و نیز از کوششهایی که در دهه جهانی برای توسعه فرهنگی به منظور ایجاد محیطی مناسب برای خواندن به زبان مادری یا زبانهای ملی صورت می گیرد، پشتیبانی می کند. این حمایت شامل تهیه فرصتهای خواندن و تولید و توزیع مواد خواندنی برای نوسوادان با کمکهای لازم در به حرکت درآوردن منابع ملی و بین المللی، به ویژه در تهیه مواد آموزشی در اجرای مصوبات «کنفرانس جهانی آموزش برای همه» ظرفیت های فنی و مدیریت ملی برای اجرای این برنامه هاست.

فرهنگ برای توسعه

این شبکه بر نقش کتاب و مطالعه در تقویت فرهنگ و رسیدن به آموزش سوادآموزی و توزیع دانش علمی، و تشویق برای توسعه

سطح بالای نیروی انسانی.

۸. استفاده از حمایت مؤثر و جدی سازمانهای مرکزی یونسکو در خدمات اسنادی و ارجاعی و رسیدن به پایگاههای داده‌ها، حق مؤلف، توسعه بین‌المللی کتاب و موافقت‌نامه‌ها.

مکانیزمها (شامل عضویت، شوراهای ملی کتاب و مرکز هماهنگ کننده)

۱. اصالتاً اعضای این شبکه باید به سازمانها، اشخاص و پروژه‌هایی محدود شود که در کار نشر، ارتقاء و توسعه کتاب و کتابخوانی و توزیع کتاب مشغولند.
۲. شورای توسعه کتاب، در جایی که وجود دارد و فعال است می‌تواند به عنوان کارگزاران هماهنگ کننده در شکل گروه‌های توسعه ملی (National Development Groups; NDG) که در نظام شبکه‌ای APIED معرفی شده‌اند برای افزایش سطح نوآوریها در کشورهای خویش و به عنوان رابطی بین مراکز هماهنگ کننده و وابسته در محدوده منطقه‌ای و زیرمنطقه‌ای عمل نمایند.
۳. مراکز هماهنگ کننده (که به آن مراکز همکار در نظام APIED گفته می‌شود) باید به وسیله مقامات ملی برای انجام خدمات کتاب در سطح ملی و محلی مشخص شوند.
۴. ممکن است توسط مراکز هماهنگ کننده ملی ملاکهای دیگری هم پیش‌بینی شود.

فعالیتها

(شامل فعالیتهای مصوب سال ۱۹۹۱، پیشنهادها برای سالهای ۹۳-۱۹۹۲ و فعالیتهایی که از درون آن برنامه‌هایی را می‌توان پیشنهاد کرد).

برنامه مصوب ۱۹۹۱ در زمینه توسعه کتاب در حال انجام است. و فعالیتهای مشخصی برای دوره ۹۳-۱۹۹۲ که توسط شرکت کنندگان در یک برنامه مشاوره پیشنهاد شده است. دو برنامه دیگر مشاوره فعالیتهایی را پیشنهاد کردند که از درون آن می‌توان برنامه‌هایی را بیرون کشید.

برنامه مصوب سال ۱۹۹۱

- مشاوره منطقه‌ای در سطح بالا برای قبول پیشنهادها مشخص که توسط مشاوره‌های سال ۱۹۹۰ انجام شده بود و فرموله کردن مکانیزم برنامه شبکه‌ای «اِپِرب» برای برنامه میان‌مدت و باقیمانده (مالزی).
- همکاری در نشر مواد خواندنی برای بعد از دوره سوادآموزی برای زنان و دختران با همکاری برنامه APPEAL یونسکو و دانشگاه آزاد علامه اقبال در اسلام‌آباد پاکستان.

- الف. رسیدن به سواد پایا و عادت مطالعه مستمر برای همه.
- ب. توسعه کیفیت کتابها از جمله کتابهای کودکان، خوانندگان جنسی، و مواد سوادآموزی.
- ج. ایجاد و گسترش مراکز خواندنی روستایی و کتابخانه‌های سیار.

- د. تقویت قابلیتها، ظرفیتهای و زیرساختهای ملی.
- هـ. تقویت منابع، به‌ویژه منابع انسانی از طریق حمایت برنامه‌های تربیتی برای ارتقاء سطح کتابها، تولید و توزیع مهارتها از جمله تربیت مربیان صنعت کتاب، از طریق:
 ۱. عدم تمرکز تصمیم‌گیریها در زمینه برنامه‌ها و بودجه‌ریزی، از طریق دریافت داده‌های ارزشمندی که توسط اعضاء به شبکه می‌رسد.
 ۲. تقویت همکاری بین‌سازمانی و فردی در جهت مبادله افکار، اطلاعات، اسناد، تجارب و نیروی انسانی؛ و نیز رغبت به همکاری و حمایت سازمانهایی نظیر مرکز فرهنگی آسیا برای یونسکو (ACCU).
 ۳. حمایت و تشویق نوآوریها و تغییرات در منطقه به منظور توسعه تحقیق، ظرفیتهای تولیدی، بازاریابی، و توزیع.
 ۴. تشویق تجدیدنظری انتقادی و مستمر از تأثیر برنامه‌ها در جهت حمایت از اهداف ملی توسعه نیروی انسانی.
 ۵. افزایش اهمیت خوداتکمایی و حداکثر استفاده از نیروی تحصیلکرده ملی.
 ۶. ارتقاء سطح همکاری دوجانبه بین کشورهای عضو منطقه.
 ۷. تدارک حمایت لازم در زمینه‌های فنی، فرهنگی و مدیریتی در

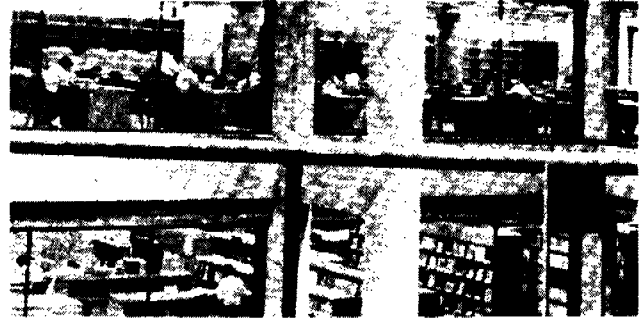
۷. حمایت از برنامه‌های آگاهی‌دهنده و ارتقاء موقعیت معلمان و متخصصان در زمینه خواندن، ارتقاءدهندگان سطح کتاب، کتابفروشها، تصمیم‌گیرندگان، توزیع‌کنندگان، مطالعه‌کنندگان، صاحب‌نظران در امر افزایش سطح کتابخوانی و تهیه‌کنندگان فیلمهای کودکان و شوراهای ملی کتاب.

۸. تقویت رقابت در زمینه‌های بازاریابی و فروش کتاب، ارتقاء سطح کتاب، تبلیغات، آگاهی در زمینه کتابخوانی، و توسعه سیاست کتاب.

دبیرخانه «اِپرب» (شامل وظایف، کارکنان و محل)

وظایف دبیرخانه عبارتند از:

۱. آماده ساختن و همکاری منطقه‌ای و زیرمنطقه‌ای امور برای هر دوره دوساله.
۲. عقد قرارداد در مورد انتشار هماهنگ در سه سطح کتاب و انتشار حقوق برای تجدید چاپ کتابهای فنی.
۳. تدارک امر خدمات واسطه‌ای برای تجهیزات چاپی مستعمل.
۴. افزایش سطح آگاهی نسبت به واژه‌ها و تعاریف استاندارد.
۵. تدارک بنگاه پخش برای تحقیق و بررسیهای مربوط.
۶. تقبل انجام مطالعات.
۷. استقرار منابع انسانی و برنامه پایگاههای داده‌ها و اشاعه اطلاعات.
۸. ایجاد مجموعه و خدمات ارجاعی برای حکومتها به منظور افزایش سطح نشر، توسعه بازارها، تقلیل هزینه‌ها، و افزایش ایجاد.
۹. معرفی منابع جدید اعتباری.
۱۰. اقدام به عنوان واسطه و بنگاه پخش برای سفارشات مناقصه‌ای و فرصتهای نشر دوجانبه.
۱۱. حمایت از توزیع گسترده کتاب از جمله منابع و مواد اطلاعاتی برای آموزش پایه و برنامه‌های بعد از سوادآموزی.
۱۲. تلاش مستمر به منظور تقلیل حقوق گمرکی برای واردات کتاب.
۱۳. حمایت از همکاری بخش خصوصی با بخش دولتی در زمینه کتاب.
۱۴. حمایت از افزایش تولید مواد خواندنی در سطح بالا برای اینکه کتابهای درسی را تکمیل کند.
۱۵. حمایت از گردش دوباره کتابهای درسی در بانکهای کتاب.
۱۶. تحقیق در مورد هزینه‌های پستی و قبولاندن حذف هزینه‌های پستی برای کتاب و مجلات، با همکاری سازمانهای IPU و UNDP.

— تکمیل تحقیق IASP در مورد تلاشهای نشر دانشگاهی در آسیا و اقیانوسیه (فیلیپین).

— کارگاه آموزشی زیرمنطقه‌ای در مورد استفاده از ISBN (تایلند).

برنامه‌های پیشنهادی سال ۹۳-۱۹۹۲

بر پایه برنامه و بودجه مصوب یونسکو، فعالیتهای زیرمی‌تواند انتخاب شود:

- مشاوره منطقه‌ای در سطح بالا برای بازبینی برنامه «اِپرب» و تصویب برنامه‌ای برای سالهای ۵-۱۹۹۴.
- ترتیب ملاقات منطقه‌ای بین صاحب‌نظران در زمینه ارتقاء سطح کتابخوانی و روشهای تقویت مطالعه.

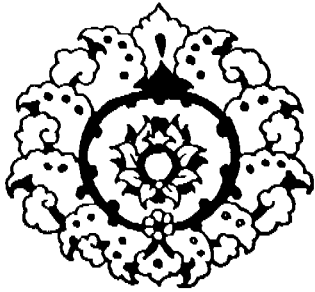
مؤسس کارگاه

- تأسیس کارگاههای زیرمنطقه‌ای برای توسعه مهارتها در ارتقاء سطح کتاب و کتابفروشی روستایی و شهری.
- تأسیس کارگاههای زیرمنطقه‌ای بر روشهای نگارش و طراحی کتابهای درسی.

فعالتهای پیشنهادی

۱. دوره‌های آموزشی برای کارکنان شاغل در امر کتاب و توسعه تسهیلات تربیتی.
۲. کمکهای فنی برای افراد و سازمانهای داوطلب در برنامه‌ریزی و مدیریت جنبه‌های مختلف توسعه کتاب و کتابخوانی.
۳. کمکهای فنی برای پیشرفت در معرفی و طراحی کتابهای درسی آموزشی.
۴. حمایت مبادله تجارب و مواد خواندنی برای کودکان.
۵. کمکهای فنی برای تولید و توزیع مواد خواندنی برای دوره بعد از سوادآموزی بویژه در مورد دختران و زنان.
۶. دوره‌های آموزشی برای معلمان، استقرار مرکز مطالعه روستایی و افزایش سطح کتاب و کتابخوانی برای کودکان و اولیاء آنها.

کارکنان و محل دبیرخانه

۱. به منظور ایجاد ارتباط، خدمات هماهنگی و اطلاع‌رسانی بهتر برای ۳۲ کشور عضو منطقه آسیا و اقیانوسیه، شرکت کنندگان در سه برنامه مشاوره اظهار نظر کردند که دبیرخانه «اپرب» باید در منطقه‌ای که حالت مرکزیت برای این کشورها داشته باشد مستقر باشد تا بتواند بر فعالیتهای خود در زمینه کتاب و کتابخوانی ادامه دهد.

۲. کشورهای حوزه اقیانوسیه به خاطر دوری آنها، کوچک بودنشان و اقتصاد و زیرساختهای انتزاعی محدود، جمعیت کم، چندگانگی، زبان و مشکلات ارتباطی آنها که باید از طریق دریا انجام شود از ویژگی خاصی برخوردارند. در اجلاس مشاوره‌ای «اوکلند» تصمیم نظر گرفته شد که این کشورها بتوانند مرکز زیرمنطقه‌ای در بین کشورهای عضو داشته باشند.

۳. با توجه به بزرگی کشورهای جنوب آسیا و پیچیدگی مسائل آنان، در اجلاس مشاوره‌ای اصلی توجیه شد که مرکزی جداگانه در این رابطه باید به وجود آید که می‌تواند در ROB DAP باشد.

۴. بنابراین، حداقل نیروی انسانی مورد لزوم می‌تواند یک نفر متخصص و دکومانالیست در مرکز و یک متخصص برنامه در هر یک از مراکز تابعه باشد که در مجموع چهار نفر خواهند بود. تا تأمین چنین نیرویی، کشورهای عضو به نوبت برای مدت دو سال این نیروها را تأمین خواهند کرد.

برنامه‌ها

در سال ۱۹۹۱

مشاوره منطقه‌ای برای استقرار دبیرخانه «اپرب» برای سالهای ۹۳-۱۹۹۲ و آماده کردن یک برنامه کار اجرا و تکمیل برنامه‌های مصوب (۲۵ سی/۵)، مشخص کردن مراکز هماهنگ کننده ملی شرکت کننده و استقرار پایگاههای داده‌ها در زمینه الف) انتشار و توسعه کتاب، ب) شوراهای کتاب، و ج) مؤسسات و شرکتهایی که وظایف مشابه را انجام می‌دهند.

سال ۱۹۹۲

اجرای برنامه‌های مصوب (۲۶ سی/۵) آغاز خبرنامه «اپرب» و شروع خدمات دکوماتاسیون، بازسازی برنامه‌های آماده و ارجاعی.

سال ۱۹۹۳

مشاوره منطقه‌ای برای ایجاد دبیرخانه‌ای جدید برای سالهای ۹۵-۱۹۹۴، بازبینی برنامه «اپرب» و استقرار برنامه‌ای برای سالهای ۹۵-۱۹۹۴.

مکانیزم و مؤسسات منطقه‌ای که با این شبکه همکاری می‌کنند.

هم‌اکنون شبکه‌هایی در منطقه وجود دارند که برنامه‌هایی برای رفع نیازمندی‌های ملی، زیرمنطقه‌ای و منطقه‌ای در مورد آموزش پایه، سوادآموزی، فرهنگ، آموزش تکمیلی، نوآوری آموزشی، نشر، و اطلاع‌رسانی عمومی دارند. این شبکه‌ها شامل شرکتهای خصوصی، سازمانهای دولتی و سازمانهای وابسته به یونسکو می‌شود که به نوعی در کار توسعه کتاب و کتابخوانی نقش دارند.

دبیرخانه «اپرب» با این شبکه‌ها باب مراوده را به منظور تقویت زیرساختهای اهداف خویش می‌گشاید. تعدادی از این شبکه‌ها عبارتند از:

— مرکز فرهنگی آسیا برای یونسکو (ACCU) در توکیو.

— برنامه توسعه بین‌المللی نشر (IPDC) در دهلی نو

— برنامه نوآوری آموزشی آسیا-اقیانوسیه برای توسعه APEID یونسکو در بانکوک.

— برنامه آموزشی برای همه آسیا و اقیانوسیه (APPEAL) یونسکو در بانکوک.

— برنامه اطلاعات عمومی آسیا-اقیانوسیه (PG/ASTINFO) یونسکو در بانکوک.

— برنامه توسعه سوادآموزی اقیانوسیه USP SUVA.

— مؤسسه انتشار کتاب در دهلی نو.

— مؤسسه بین‌المللی ناشران دانشگاهی (SCH-LARLY).

— دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان (IBBY).

— کنفرانس نشر آسیایی-آفریقایی، که به ترتیب در آسیا و آفریقا برگزار می‌شود.

— شورای آسیایی-آفریقایی کتاب در دهلی نو.

۳. ارسال اطلاعات زنده از مؤسسه و شخصی که به عنوان نماینده معرفی می‌شود.
۴. ارسال اطلاعات در مورد سازمان و یا مؤسسه دیگری که می‌تواند به عضویت درآید.
۵. بیان مشکلات خود در زمینه کتاب و کتابخوانی بترتیب اولویت در موارد زیر:

توسعه سیاست ملی کتاب؛ ارتقای سطح گردش بین‌المللی کتاب؛ کمک فنی به صاحبان حرف کتاب؛ آموزش (مشخص شود چه نوع آموزشی)؛ تلاش در جهت ارتقای سطح کتابخوانی، شامل برنامه‌هایی در جهت افزایش میزان کتابخوانی و تولید مواد خواندنی برای کودکان؛ تقویت مواد خواندنی برای نوسودان.

غلامرضا فدائی عراقی

سرپرست کمیته اطلاع‌رسانی و

نماینده سازمان ملی یونسکو در «اِرب»

بدینوسیله از همه افراد صاحب‌نظر و مراکز پیگیر در امر توسعه نشر و علاقمند به ارتقای سطح کتابخوانی تقاضا می‌شود که پس از مطالعه مقاله طی گزارشی موقعیت، امکانات، تواناییهای تخصصی، برنامه‌های آموزشی و علمی موجود و آینده، محدودیتها و مشکلات خویش را هرچه سریعتر به سازمان ملی یونسکو - واقع در تقاطع خیابان انقلاب و فلسطین ساختمان فجر ارسال دارند تا بتوان از امکانات موجود در منطقه به نفع دو امر بزرگ ترغیب کتابخوانی و توسعه کتاب استفاده نمود. لازم به تذکر است که آقای بروس کهیل (Bruce Cahill) مدیر دفتر منطقه‌ای برای توسعه کتاب در آسیا و اقیانوسیه (RDBDAP)

مطالب ارسالی می‌تواند شامل مطالب زیر باشد:

۱. اظهارنظر در مورد برنامه‌های ارائه شده.
۲. اظهار تمایل مبنی بر عضویت در «اِرب» برای ۹۳-۱۹۹۲ و یا دوره‌های لیبر چنانچه توسط مقامات مافوق سازمانی مورد قبول واقع شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی